

Overdrachtsdocument nieuwe raadsleden

**Aangeboden door
uw accountant**

Geacht Raadslid,

Allereerst van harte gefeliciteerd met uw benoeming als raadslid! De komende vier jaar bent u gekozen als volksvertegenwoordiger en vervult u daarmee een belangrijke rol in de lokale democratie. De komende tijd zal u door de griffie een inwerkprogramma aangeboden worden om u te verdiepen in uw rol en de instrumenten die u als raad hebt.

Vanuit uw controlerende rol is de accountant één van uw instrumenten. Door de vorige raad is PwC benoemd als uw accountant. Met uw raad als opdrachtgever controleren wij jaarlijks de verantwoording die het college aflegt over het gevoerde beleid: de jaarrekening!

Wij zijn benoemd door de raad en daarmee ook accountant van en voor de raad. Vanuit die rol hebben wij de griffie gevraagd dit document op te nemen in uw inwerkprogramma. Uiteraard willen we ook graag persoonlijk met u kennismaken en zullen daarvoor via de griffier een afspraak maken met (een afvaardiging van) de raad. Dit overdrachtsdocument heeft een aantal doelen:

- U informeren over wie uw accountant is en hoe u ons kunt bereiken;
- Binnenkort zult u gevraagd worden de jaarrekening 2017 vast te stellen; via dit document willen wij u in positie brengen om uw rol als raad daarbij goed te kunnen vervullen;
- Een naslagwerk voor latere momenten.

Wij hebben in dit overdrachtsdocument alleen de belangrijkste boodschappen opgenomen. Graag zijn wij bereid om in een avond een nadere toelichting te geven, dan wel op onderdelen verdieping aan te brengen. Mocht u hier behoefte aan hebben, dan kunt u dit bij de griffier aangeven.

Voor nu wensen wij u, namens het voltallige controleteam, vooral veel plezier met het vervullen van uw rol als democratisch gekozen volksvertegenwoordiger!

Met vriendelijke groet,

Anton-Eelco Gerritsma

Stefan van Treuren

Serila Bhagali-Merhai

Maak kennis met uw controleteam

Anton-Eelco Gerritsma

Eindverantwoordelijk accountant

 Rotterdam
 +31 792 3332
 +31 653 388 920
 anton.eelco.gerritsma@pwc.com

Stefan van Treuren

Senior manager

 Rotterdam
 +31 792 3838
 +31 610 810 418
 stefan.van.treuren@pwc.com

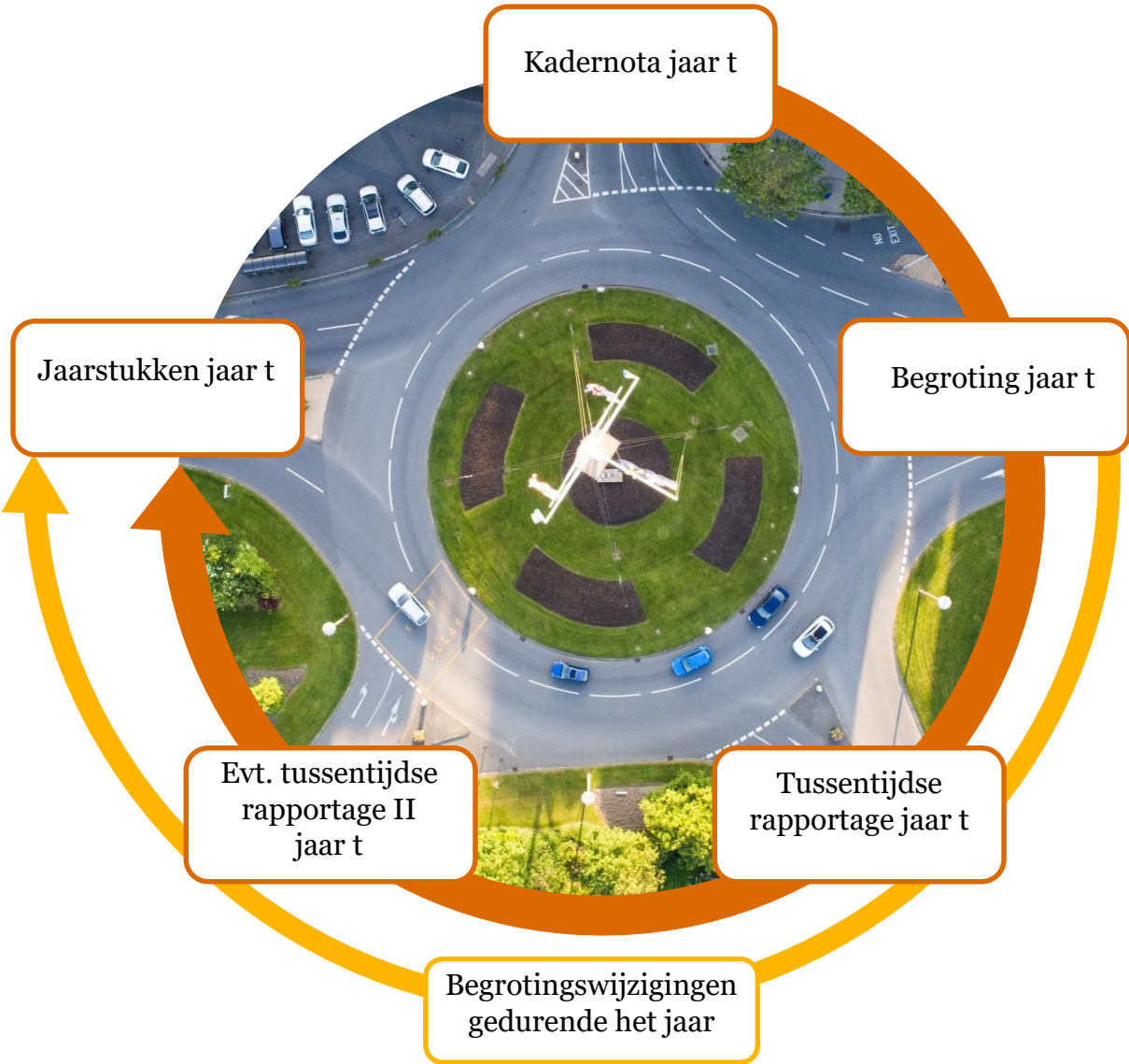

Serila Bhagali-Merhai

Manager

 Rotterdam
 +31 792 3427
 +31 613 873 427
 serila.bhagali@pwc.com

De jaarstukken zijn onderdeel van de Planning & Control cyclus

Kadernota, begroting en jaarrekening horen bij elkaar

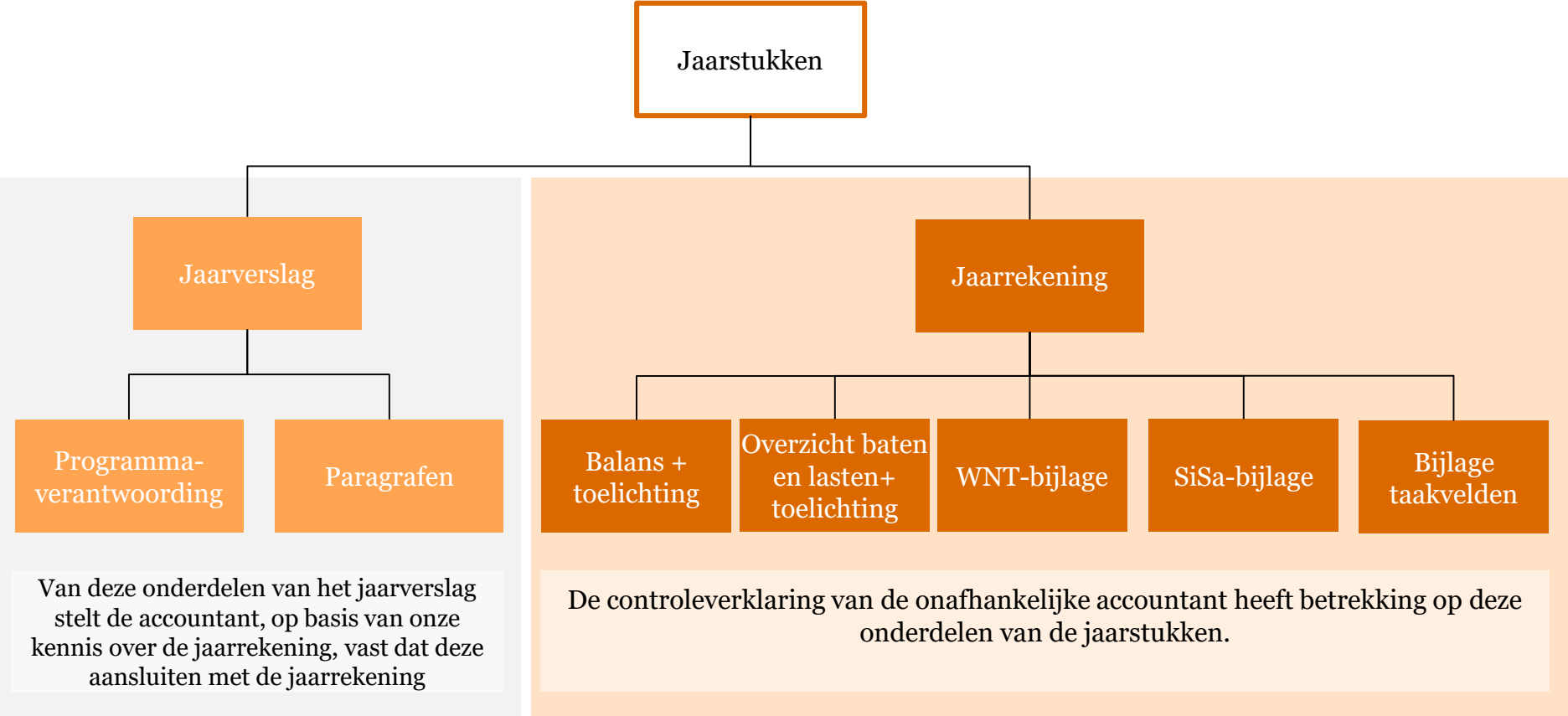
De gemeenteraad legt in de kadernota de beleidsdoelstellingen vast in hoofdlijnen, hetgeen vervolgens wordt uitgewerkt in de begroting. De begroting geeft de financiële kaders waarmee het college aan de slag gaat. Het politieke debat over beide documenten zijn richtinggevend en bepalend. Uw kaderstellende rol krijgt hierbij concreet vorm.

Het is natuurlijk ook belangrijk of de afgesproken doelstellingen worden gerealiseerd binnen de financiële afspraken. Het college legt hierover verantwoording af, in tussentijdse rapportages gedurende het jaar en na afloop van het jaar in de jaarstukken (het jaarverslag en de jaarrekening). Dit is de planning en control (P&C) cyclus van de gemeente.

De (tussentijdse) verantwoordingsstukken van het college zijn natuurlijk van belang voor uw controlerende taak. De jaarstukken zijn daarbij "de spiegel" van de begroting. De uitkomsten van het jaarrekeningdebat zijn weer input voor het beleid van de komende jaren.

De opbouw van de begroting en de jaarstukken

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de opbouw van de begroting en de jaarstukken identiek. Het uitgangspunt is: **de jaarrekening volgt de begroting.**

Een toelichting op wat in de verschillende onderdelen van de jaarstukken vindt u op pagina [6](#) en [7](#).

Wat staat er allemaal in het jaarverslag.....

Jaarverslag	Programma-verantwoording	In de programmaverantwoording wordt per programma door het college verantwoording afgelegd over de realisatie van de in begroting opgenomen beleidsdoelstellingen. Over het algemeen gaat dit langs de 4 W-vragen: <table><tr><th>Niveau</th><th>Begroting</th><th>Jaarstukken</th><th>Uitwerking in</th></tr><tr><td>Effect</td><td>Wat willen we bereiken?</td><td>Wat hebben we bereikt?</td><td>Programma's</td></tr><tr><td>Output</td><td>Wat gaan we daarvoor presteren?</td><td>Wat hebben we gepresteerd?</td><td>Productgroepen Producten</td></tr><tr><td>Activiteiten</td><td>Wat gaan we daarvoor doen?</td><td>Wat hebben we gedaan?</td><td>Activiteiten</td></tr><tr><td>Input</td><td>Wat mag het kosten?</td><td>Wat heeft het gekost?</td><td>Budgetten en uren</td></tr></table> Vaak zijn ook effect of output/prestatie indicatoren bepaald in de begroting.	Niveau	Begroting	Jaarstukken	Uitwerking in	Effect	Wat willen we bereiken?	Wat hebben we bereikt?	Programma's	Output	Wat gaan we daarvoor presteren?	Wat hebben we gepresteerd?	Productgroepen Producten	Activiteiten	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?	Activiteiten	Input	Wat mag het kosten?	Wat heeft het gekost?	Budgetten en uren
	Niveau	Begroting	Jaarstukken	Uitwerking in																		
Effect	Wat willen we bereiken?	Wat hebben we bereikt?	Programma's																			
Output	Wat gaan we daarvoor presteren?	Wat hebben we gepresteerd?	Productgroepen Producten																			
Activiteiten	Wat gaan we daarvoor doen?	Wat hebben we gedaan?	Activiteiten																			
Input	Wat mag het kosten?	Wat heeft het gekost?	Budgetten en uren																			
	Paragrafen	De paragrafen geven inzicht in 7 relevante beleidsmatige aspecten: • lokale heffingen; • weerstandsvermogen en risicobeheersing; • onderhoud kapitaalgoederen; • financiering; • bedrijfsvoering; • verbonden partijen; • grondbeleid. Eventueel kunt u als raad bij de begroting besluiten aanvullende paragrafen toe te voegen. Zo zijn er gemeenten die ook een paragraaf vastgoed hebben, of een paragraaf projecten. Verderop in dit overdrachtsdocument komen we nog meer in detail terug op de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing																				

...en in de jaarrekening?

Jaarrekening	Balans en toelichting op de balans	Op de balans staan uw bezittingen (activa), uw schulden en uw eigen vermogen (schulden + eigen vermogen = passiva). De activa en passiva zijn altijd in evenwicht.			
	Overzicht baten en lasten en toelichting op het overzicht baten en lasten	Het overzicht baten en lasten bevat per (door de raad bij de begroting vastgesteld) programma de baten en lasten voor dat jaar. Let op: dit is wat anders dan ontvangsten en uitgaven! Baten en lasten worden <u>toegerekend</u> aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Onderstaand is met enkele voorbeelden het onderscheid weergegeven:			
		Uitgaven, maar geen lasten	Wel lasten, maar geen uitgaven	Wel baten, maar geen ontvangsten	Wel ontvangsten, maar geen baten
		Aanschaf van nieuwe inventaris	Afschrijving van inventaris	Een subsidie die door de provincie aan u is toegezegd voor een gerealiseerd project	Een ontvangen voorschot van de provincie op een subsidie
		Onderhouds-uitgaven ten laste van de voorziening groot onderhoud	Een storting in de voorziening groot onderhoud	Vrijval van de voorziening wethouderspensionen omdat blijkt dat deze te hoog is	Waardeoverdracht van het pensioen van een vorige werkgever door een nieuwe wethouder
	Bijlage Wet Normering uit publieke middelen gefinancierde Topinkomens (WNT)	In deze (verplichte) bijlage dient de bezoldiging van uw wettelijke aangewezen topfunctionarissen (griffier en gemeentesecretaris) opgenomen te worden. Daarnaast dient ook de bezoldiging van overige functionarissen > €187.000 opgenomen te worden.			
	Bijlage Single information, Single audit (SiSa)	U ontvangt gedurende het jaar van ministeries en provincies subsidies voor de uitvoering van projecten en wettelijke taken. Deze subsidies worden verantwoord via de SiSa-bijlage bij de jaarrekening.			
	Bijlage taakvelden	Met ingang van 2017 zijn gemeenten verplicht de baten en lasten in de begroting en jaarrekening ook verdeeld over circa 40 voorgeschreven taakvelden te rapporteren. Dit heeft tot doel de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten.			

Wat zijn voor u de belangrijkste onderdelen van het jaarverslag?

Begin met de samenvatting

Het jaarverslag is omvangrijk. Begin daarom met het kennisnemen van de samenvatting. Hier staat de bestuurlijke en financiële hoofdlijn in beschreven. Wij adviseren u te letten op:

- In hoeverre u de jaarrekening als instrument adequaat vindt: u bepaalt welke informatie met welke diepgang in de begroting 2018 en jaarrekening 2018 moeten worden opgenomen.
- Of beleidsmatige en financiële afwijkingen voldoende geanalyseerd zijn op het meerjarige effect (en daarmee op de begroting 2018).

Uw controlerende rol op realisatie van beleid

In het jaarverslag is de beleidsmatige realisatie over 2017 opgenomen. Aandachtspunten voor u als raad zijn:

- Zijn toelichtingen op afwijkingen ook echt geanalyseerd en meer dan constateringen?
- Is er een duidelijke relatie gelegd tussen de beleidsmatige en financiële realisatie (bijv.: als beleidsmatig niet alles is gerealiseerd, zijn de lasten dan ook lager dan begroot?).
- Is niet alleen benoemd welke prestaties geleverd zijn, maar juist ook welke maatschappelijke effecten bereikt zijn?

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf zijn de risico's beschreven, inclusief de beheersmaatregelen die het college heeft getroffen om deze risico's te ondervangen. Voor u als raad zijn de volgende zaken belangrijk:

- Past de risicobereidheid sprekend uit deze paragraaf bij wat u als raad passend vindt voor de gemeente?
- Hoeveel weerstandscapaciteit (eigen vermogen + ruimte in de begroting) is beschikbaar om de risico's af te dekken?
- Zijn alle risico's in voldoende mate gekwantificeerd?

Advies: verdieping op een beperkt aantal voor u belangrijke beleidsthema's is effectiever dan een brede focus op alles. Less is more....

Waar moet u bij de jaarrekening op letten?

Hoe financieel gezond is uw gemeente?

Hiervoor heeft het BBV een aantal financiële kengetallen ontwikkeld. U vindt ze in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en jaarstukken.

Kengetal	VNG-advies	Landelijk 31/12/16
Netto schuldquote <i>Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen</i>	<130%	68%
Netto schuldquote gecorrigeerd <i>Via dit kengetal wordt duidelijk wat het aandeel is van de verstrekte leningen in de exploitatie.</i>	Hoe lager, hoe beter	60%
Solvabiliteit <i>Dit cijfer geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.</i>	Hoe hoger, hoe beter	36%
Grondexploitatie <i>Dit kengetal geeft de omvang van de grondexploitaties in een % van de totale baten weer.</i>	<10%	20%
Belastingcapaciteit <i>Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde.</i>	Beleids-keuze van de gemeente	102%
Structurele exploitatieruimte <i>Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen.</i>	≥0%	4%

U bent als raad eigenaar van het eigen vermogen

Het ‘eigen vermogen’ van de gemeente valt onder het budgetrecht van de raad. Het eigen vermogen is te onderscheiden in:

- Algemene reserve: vrij in te zetten eigen vermogen
- Bestemmingsreserves: deze reserves zijn bestuurlijk (door u) geormerkt ter dekking van lopende en toekomstige lasten.

Voor u als raad is relevant om te begrijpen:

- Hoe de vermogenspositie zich ontwikkelt; dit zegt wat over het rendement van de gemeente.
- Of voor alle bestemmingsreserves daadwerkelijk nog een noodzaak bestaat om deze te beklemmen? Of kan het geld ergens anders voor worden gebruikt?
- Of het eigen vermogen adequaat is om de in de [paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) gekwantificeerde risico’s af te dekken?

De jaarstukken 2017

Aan welke (financiële) regelgeving moet een gemeente voldoen?

Gemeentewet	In de gemeentewet staan aanwijzingen voor: • de gemeentefinanciën (er moet een begroting en jaarrekening zijn die door de raad wordt vastgesteld); • de jaarrekening dient door een onafhankelijk accountant gecontroleerd te worden.
Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado)	In dit besluit zijn aanwijzingen opgenomen voor de accountantscontrole, waaronder de maximale goedkeuringstolerantie voor de jaarrekening. De tolerantie is de omvang van het foutbedrag dat in de jaarrekening mag zitten zonder dat dit ons oordeel bij de jaarrekening beïnvloedt.
Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)	Het BBV bevat de verslaggevingsregels voor gemeenten: de regels voor het opstellen van uw begroting en jaarrekening.
Verordening ex. art. 212 gemeentewet	Gemeentelijke verordening waarin het financieel beheer van de gemeente wordt geregeld.
Verordening ex. art. 213 gemeentewet	Deze verordening wordt ook wel de controleverordening genoemd. Hierin wordt op gemeentelijk niveau geregeld hoe de controle wordt vormgegeven.
Verordening ex. art. 213a gemeentewet	In deze verordening wordt opgenomen hoe binnen de gemeente de doelmatigheid van bestedingen wordt beheerst en verantwoord (bijvoorbeeld via collegeonderzoeken naar doelmatigheid).
Controleprotocol	Veel gemeenten stellen zelf een controleprotocol vast met aanwijzingen voor de accountant. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven vanaf welk bedrag de accountant bevindingen moet rapporteren en of u de goedkeuringstoleranties uit het Bado overneemt.

Waar kijkt uw accountant naar? En met welke diepgang?

Eerder in deze publicatie hebben wij reeds aangegeven dat ons oordeel bij uw jaarstukken betrekking heeft op uw jaarrekening. Van het jaarverslag stellen we alleen, met de kennis die we vanuit de controle hebben opgedaan, vast dat er geen onjuistheden in staan. Daarnaast hebben onderstaand een aantal onderwerpen nadere uitgewerkt.

Waar toetst de accountant op?

Wij controleren of de jaarrekening in overeenstemming met het BBV is opgesteld. Dat wil zeggen: voldoet de jaarrekening aan de vormvereisten, zijn de opgenomen bedragen juist en volledig (getrouwheid) en zijn de baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming met regelgeving tot stand gekomen (rechtmatigheid).

Kijkt de accountant naar alles?

Nee, wij controleren veelal via deelwaarnemingen. De omvang van de deelwaarnemingen is gebaseerd op de door u vastgestelde goedkeuringstoleranties en onze gezamenlijke risicoanalyse. Als wij bevindingen aantreffen die onder deze goedkeuringstolerantie liggen, zullen wij daarom nog steeds een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening afgeven.

Controleert de accountant op fraude?

Wij controleren niet specifiek op fraude. Wel maken we samen met u, het college en de organisatie een inschatting van het risico op fraude. Voor hoog-risico gebieden in de jaarrekening voeren we extra werkzaamheden uit. Voor de andere gebieden zijn we wel alert op fraude, maar gaan we er pas specifiek op controleren als er minimaal een vermoeden van fraude is geconstateerd.

Wat is het verschil tussen getrouwheid en rechtmatigheid?

De getrouwheid omvat de vraag of de jaarrekening een waarheidsgetrouw beeld geeft: zijn alle transacties zoals ze hebben plaatsgevonden juist en volledig in de jaarrekening verwerkt? Het aspect rechtmatigheid ziet toe op de naleving van wet- en regelgeving. Zo kan het niet juist aanbesteden van een inkoop leiden tot een rechtmatigheidsfout, maar tegelijkertijd wel getrouw in de jaarrekening zijn verwerkt. Andersom geldt wel dat alle getrouwheidsfouten ook een rechtmatigheidsfout zijn, omdat ze het gevolg zijn van het niet naleven van de verslaggevingsregels BBV.

Hoe wordt u ondersteund door de accountant?

Als accountant ondersteunen wij u in uw kaderstellende en controlerende rol. Dit doen wij als volgt:

Kaderstellende rol

- Op uw verzoek vanuit onze financiële kennis meelesen in kaderstellende (financiële) documenten (nota's, verordeningen enz.).
- Op uw verzoek delen van verwonderpunten bij uw begroting: dit stelt u in staat de juiste vragen aan het college te stellen.
- Verdiepende workshop op een inhoudelijk thema om u daarmee te ondersteunen duidelijke, uitvoerbare en controleerbare kaders te stellen.

Controlerende rol

- Controleren van uw jaarstukken
- Adviezen op het gebied van interne beheersing en financiële beheersing naar aanleiding van de controle
- U kunt jaarlijks speerpunten meegeven voor de controle van de jaarrekening
- Via de producten van onze controle (zie hiernaast)

Product accountantscontrole	Inhoud
<i>Auditplan</i>	Risicoanalyse, controleaanpak, inschatting frauderisico
<i>Managementletter</i>	Bevindingen en adviezen ten aanzien van de interne beheersing – gericht aan het college
<i>Boardletter</i>	Samenvatting van de bestuurlijk relevante punten uit de managementletter – gericht aan de raad
<i>Accountantsverslag</i>	Bevindingen en adviezen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole – gericht aan de raad
<i>Controleverklaring</i>	Ons oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van uw jaarrekening

Met vragen over welke onderwerpen/thema's kunt u bij uw accountant terecht?

U kunt altijd bij ons terecht met vragen over onder andere:

- Budgetrecht
- Jaarrekening (techniek)
- Planning & control
- Risicomanagement
- Samenwerking/uitbesteding
- Inhoudelijke onderwerpen, zoals:
 - Sociaal domein
 - Grondexploitatie
 - IT
 - Cybersecurity

Handige link naar relevante websites

VNG site begroting en
verantwoording met meer
informatie over de begroting
en de jaarrekening

Site van de commissie
BBV met :

- Het BBV
- Notities
- V&A

Handleiding
Versterking opdrachtgeverschap
van de raad bij de
accountantscontrole

VNG handreiking
opdrachtgeverschap
van de raad bij de
accountantscontrole

Het Besluit
accountantscontrole
decentrale overheden

De Gemeentewet

PwC publieke sector:
Ontwikkelingen in de
sector lokale overheid